

ZBIGNIEW SIERPIŃSKI

Materiały do poznania pasożytów zwójki odrośleczki (*Blastethia turionella* Hbn.)

Материалы для изучения паразитов побеговьяуна срединной почки
(*Blastethia turionella* Hbn.)

Materials for the knowledge of *Blastethia turionella* Hbn. parasites

Zwójka odrośleczka jest rozpowszechnionym w Polsce szkodnikiem sosny pospolitej. Gąsienice jej żerują wewnątrz pączków zwłaszcza szczytowych, w wyniku czego następują trwałe deformacje w postaci rozwidleń strzały drzewa.

Wydzielająca się obficie z miejsca zranienia żywica spływa po pędzie, a następnie tężeje i przybiera kolor biały. Największe szkody owad ten wyrządza w 6—12-letnich uprawach, gdzie występuje bądź samodzielnie, bądź jednocześnie ze zwójką sosnoweczką (*Rhyacionia buoliana* Schiff.), skośnikiem tuzinkiem (*Exoteleia dodecella* L.) lub innymi szkodnikami.

Podczas licznych wyjazdów terenowych zbierałem pączki sosny zasiedlone przez gąsienice zwójki odrośleczki, a następnie w laboratorium Zakładu Ochrony Lasu Instytutu Badawczego Leśnictwa umieszczałem je pojedynczo w szklanych probówkach zatykanych strzępem waty. W tak założonej hodowli legły się zarówno postaci doskonałe zwójki odrośleczki, jak też jej pasożyty. Pasożyty te łaskawie oznaczył mgr inż. Janusz Głowacki. Wyniki hodowli przedstawiono w tabeli 1. Nazwy nadleśnictw według stanu na rok 1970.

Stopień spasożytowania zwójki odrośleczki wyniósł 35—60%. Na uwagę zasługuje stosunkowo wysoki (35—55) procent spasożytowania tego owada na terenie nadl. Świerklaniec, gdzie zasiedlone pączki zbierane były w uprawach sosnowych znajdujących się w zasięgu oddziaływania przemysłowych zanieczyszczeń powietrza.

Z uzyskanych łącznie 266 egzemplarzy pasożytów na poszczególne gatunki przypadają następujące ich liczby (tab. 2).

Z pączków zbieranych w styczniu 1975 r. pasożyty legły się w lutym i w marcu, co widać w zestawieniu zamieszczonym w tabeli 3.

Z zestawienia zawartego w tabeli 3 wynika, że początek wylęgu samic i samców gąsienicznika *Glypta resinana* Hbn. odbywa się mniej więcej w tym samym czasie, natomiast samce kończą zwykle swój pojaw nieco wcześniej.

Stosunek liczbowy płci u tego gąsienicznika kształtuje się rozmaicie

Wykaz pasożytów *Blastethia turionella* Hbn.

Lp.	Nadleśnictwo	OZLP	Termin zbioru	Gatunek pasożyta	Liczba egzemplarzy
1	Kudypy	Olsztyn	XI.1964	<i>Glypta resinana</i> Hbn.	17
2	Mława	Siedlce	XI.1964	<i>Scambus sagax</i> Htg. <i>G. resinana</i>	2 3
3	Włodawa	Lublin	XI.1964	<i>G. resinana</i> <i>Scambus sagax</i>	5 3
4	Skuly	Siedlce	XII.1964	<i>G. resinana</i>	20
5	Grójec	Siedlce	XII.1964	<i>G. resinana</i>	2
6	Białobrzegi	Radom	XII.1964	<i>G. resinana</i>	1
7	Szydłowiec	Radom	XII.1964	<i>G. resinana</i>	2
8	Jędrzejów	Radom	XII.1964	<i>G. resinana</i>	1
9	Szczakowa	Kraków	XII.1964	<i>G. resinana</i>	2
10	Krzyszowice	Kraków	XII.1964	<i>G. resinana</i>	4
11	Świerklaniec	Katowice	XII.1964	<i>G. resinana</i> <i>Pristomerus orbitalis</i>	52 2
12	Okolice Siewierza	Katowice	XII.1964	<i>G. resinana</i>	1
13	Zielonka	Siedlce	I.1965	<i>G. resinana</i>	7
14	Koszęcin	Katowice	I.1965	<i>G. resinana</i>	40
15	Świerklaniec leśn. Nakło leśn. Repecko	Katowice	I.1965 I.1965	<i>G. resinana</i> <i>G. resinana</i>	82 53
16	Boronów	Katowice	I.1965	<i>G. resinana</i>	10
17	Nadgórzyce	Łódź	III.1965	<i>G. resinana</i> <i>Macrocentrus resinellae</i>	5 8
18	Brok	Siedlce	IV.1974	<i>G. resinana</i>	2

Tabela 2

Zestawienie zbiorcze pasożytów *Blastethia turionella* Hbn.

Rodzina	Gatunek pasożyta	Liczba egzemplarzy		
		♀♀	♂♂	Razem
<i>Ichneumonidae</i>	<i>Glypta resinana</i> Htg	137	122	259
	<i>Pristomerus orbitalis</i>	2	—	2
	<i>Scambus sagax</i> Htg	2	3	5
<i>Braconidae</i>	<i>Macrocentrus resinellae</i> Nus	8	—	8

w poszczególnych nadleśnictwach, co widać w zestawieniu zawartym w tabeli 4.

Zarówno *Glypta resinana* Hbn. jak i *Macrocentrus resinellae* Nees. należą do najczęściej spotykanych pasożytów zwójki żywiczneczki (*Petrowa resinella* L.). *M. resinellae* został uzyskany tylko z jednego nadl. Nadgórzyce, gdzie z dwóch gąsienic żywiciela wylęgły się po 4 samice tego

Przebieg wylęgu *Glypta resinana* Hbn.

Nadleśnictwo	Termin zbioru pączków	Samice			Samce		
		Przebieg wylęgu					
		pocz.	kulm.	koniec	pocz.	kulm.	koniec
Koszęcin	I.1965	17.II.65	18.II.65	1.III.65	18.II.65	28.II.65	28.II.65
Świerklaniec	I.1965	18.II.65	22.II.65	27.III.65	8.II.65	18.II.65	27.II.65
Zielonka	I.1965	17.II.65	22.II.65	23.II.65	17.II.65	17.II.65	17.II.65

Tabela 4

Stosunek liczby płci *Glypta resinana* Hbn.

Nr kol.	Nadleśnictwo	Data zbioru	Liczba egzemplarzy		Stosunek liczbowy ♀♀ : ♂♂
			♀♀	♂♂	
1	Kudypy	XI.1964	7	10	1 : 1,4
2	Skuły	XII.1964	10	10	1 : 1
3	Świerklaniec	XII.1964	37	15	1 : 0,4
4	Koszęcin	I.1965	19	21	1 : 1,1
5	Świerklaniec (Nakło)	1.1965	8	24	1 : 3
	(Repecko)	1.1965	29	24	1 : 0,8
6	Boronów	I.1965	6	4	1 : 0,6

Pasożyta. Owad ten znany jest jako pasożyt zwójki odrosleczonej także z terenów Bułgarii (2).

Wyhodowane ze zwójki odrosleczonej gąsieniczniki: *Scambus sagax* Htg. i *Pristomerus orbitalis* Himgr. są częstymi pasożytami skośnika tuzinka (*Exoteleia dodecella* L.) i zwójki sosnoweczki (*Rhyacionia buoliana* Schiff.) i niejednokrotnie przyczyniają się w walnie do redukcji ich populacji (1).

LITERATURA

1. Koehler W. i współautorzy — Z badań nad zwójką sosnoweczką (*Rhyacionia buoliana* Schiff.). „Prace IBL” 337, 1965.
2. Sierpiński Z. — Materiały do poznania pasożytów niektórych szkodliwych owadów leśnych. „Polskie Pismo Entomologiczne”, 2, 1968.

Praca wpłynęła do Komitetu Redakcyjnego 4 listopada 1975 r.

Краткое содержание

Из почек сосны обыкновенной (*Pinus silvestris* L.) заселённой побеговыми средними почками (*Blastethia turionella* Hbn., *Evetria turionella* Hbn.) получены следующие виды паразитов:

<i>Glypta resinana</i> Hbn. (Ichneumonidae)	— 259 экз.
<i>Pristomerus orbitalis</i> (Ichneumonidae)	— 2 экз.
<i>Scambus sagax</i> Htg. (Ichneumonidae)	— 5 экз.
<i>Macrocentrus resinellae</i> (Braconidae)	

Материал был собран в 18 надлесничествах в разных регионах Польши, в 6—12-летних основных молодняках.

Степень паразитирования побеговьяна равнялась от 35 до 60%, из чего на площадях находящихся в радиусе промышленных эмиссий от 35 до 55%.

Summary

Following parasite species were obtained from buds of the Scots pine (*Pinus silvestris* L.) invaded by *Blastethia turionella* Hbn. *Evetria turionana* Hbn.:

<i>Glypta resinana</i> Hbn. (Ichneumonidae)	259 individuals,
<i>Pristomerus orbitalis</i> (Ichneumonidae)	2 individuals,
<i>Scambus sagax</i> Htg. (Ichneumonidae)	5 individuals,
<i>Macrocentrus resinellae</i> (Braconidae)	8 individuals.

The collection of material was done in 18 forest districts from various parts of Poland, in 6—12 years old thickets of pine.

The degree of parasitic infection in *Blastethia turionella* amounted from 35 to 60%, out of which from 35 up to 55% in regions situated within the impact of industrial emissions.

Książki PWRiL można kupić w księgarniach miejskich i Wojewódzkich Księgarniach Rolniczych „Domu Książki”, w zorganizowanych przez nie punktach sprzedaży i u kolporterów w kioskach i klubach „Ruch”, w Klubach Gminnych Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” oraz w Centralnej Księgarni Rolniczej w Warszawie, pl. Dąbrowskiego 8.

Adresy Wojewódzkich Księgarni Rolniczych:

- ul. Próchniaka 5, 15-420 Białystok
- ul. Dworcowa 73, 85-009 Bydgoszcz
- ul. Grobla 12/14, 80-835 Gdańsk
- ul. 15 Grudnia 16, 40-012 Katowice
- ul. Obrońców Stalingradu 11, 25-367 Kielce
- ul. Zwycięstwa 20, 75-035 Koszalin
- ul. Rynek Główny 36, 31-013 Kraków
- ul. Kowalska 11, 20-115 Lublin
- ul. Piotrkowska 147, 90-440 Łódź
- ul. Dąbrowszczaków 7, 10-538 Olsztyn
- ul. Hanki Sawickiej 15/17, 45-706 Opole
- ul. Armii Czerwonej 77, 61-808 Poznań
- ul. Gałęzowskiego 6, 35-074 Rzeszów
- pl. Grunwaldzki 1, 70-427 Szczecin
- ul. Wita Stwosza 44, 50-149 Wrocław
- ul. Marksa 4, 65-068 Zielona Góra

W razie trudności przy zakupie żądanej książki prosimy zwracać się do PWRiL, Warszawa 1, Al. Jerozolimska 28, skrytka pocztowa 374.